

تاریخ نشریات ادبی ایران

در شماره‌های پیشین مجله بخش عمده سخنرانی اینجانب در انجمن قلم در زمینه تاریخ نشریات ادبی ایران درج گردید و اکنون دنباله مطلب بطور اختصار آورده میشود . (وحیدنیا)

علاوه بر نشریه‌های فرهنگی و ادبی یادشده ، در کشورهای خارج نیز نشریه‌های ادبی مفیدی به همت ایرانیان یا توسط ایران شناسان و فارسی زبانان خارجی منتشر میشده که از آن میان میتوان جراید زیر را نام برد :

مجله آزادی شرق - بمدیری عبدالرحمن سیف آزاد در سال ۱۳۳۹ هجری قمری در برلین منتشر شده و جمعا ۳۲ شماره از آن چاپ شده است . سیف آزاده علاوه بر این مجله ، نشریه دیگری نیز بنام مجله صنایع شرق و آلمان از رمضان سال ۱۳۳۹ تا جمادی الثانی سال ۱۳۴۵ در برلین منتشر کرده است :

نشریه اختر - از ۱۶ ذیحجه سال ۱۲۹۲ تا ۱۳۱۳ هجری قمری در اسلامبول منتشر شده است . اداره این روزنامه بمهده میرزامهدی خان اختر بوده است .

مجله ایرانشهر - بهمدیری کاظم زاده ایرانشهر در ذیقعده سال ۱۳۴۰
 در برلین منتشر شده است. این مجله چهار سال دوام داشته هر سال ۱۲ شماره
 از آن چاپ شده است علاوه بر این در جمادی الاول سال ۱۳۳۲ روزنامه ای
 نیز بنام ایرانشهر توسط ابراهیم پورداود در پاریس منتشر شده است.
 از روزنامه ایرانشهر فقط سه شماره به دو زبان فارسی و فرانسه چاپ
 شده است.

مجله پارس - بهمدیری احمدخان ملک و حسن مقدم (علی نوروزی)
 در سال ۱۳۳۹ هجری قمری در اسلامبول به دو زبان فارسی و فرانسه
 منتشر و فقط شش شماره از آن چاپ شده است.
 مجله پارس - بهمدیری لاهوتی و مسئولیت جلال انسی در سال ۱۳۳۹
 هجری قمری در اسلامبول منتشر میشده است.

روزنامه پرورش توسط میرزا علی محمد کاشانی در قاهره منتشر شده
 است. تاریخ نشر اولین شماره آن ۱۰ صفر ۱۳۱۸ هجری قمری بوده است.
 روزنامه پیکار - در سال ۱۳۰۹ شمسی توسط فرخی یزدی و ابوالقاسم
 لاهوتی در لیبیک منتشر میشده است.

روزنامه ثریا - نیز بمدیری میرزا علی محمد کاشانی در روز شنبه ۱۴
 جمادی الاخر سال ۱۳۱۶ در قاهره منتشر شده است.

مجله جهان نو - بمدیری شاهرخ در سال ۱۳۱۹ شمسی در برلین
 منتشر میشده است.

روزنامه چهره نما - بمدیری میرزا عبدالحمید اصفهانی در ۱۰
 شعبان ۱۳۲۳ شماره اول آن منتشر شده و پس از آن سالها توسط پسر

میرزا عبدالمحمد، آقای مؤدب زاده انتشار یافته است.

روزنامه حکمت - بمدیری میرزا مهدی خان زعیم الدوله در سال ۱۳۳۹ هجری قمری در قاهره منتشر شده است.

روزنامه جبل‌المتین - از جراید پر تیراژ و معتبر و مورد توجه بوده است این روزنامه را میتوان اولین نشریه ای دانست که توسط ایرانیان در خارج از کشور منتشر شده است.

مدیر این روزنامه سید جلال‌الدین حسینی کاشانی (مؤیدالاسلام) بوده و نخستین شماره آن در ۱۰ جمادی الثانی سال ۱۳۱۱ هجری قمری در شهر کلکته بطور هفتگی منتشر میشده است.

مجله رهبندان - در سال ۱۳۴۳ هجری قمری در شهر سمرقند منتشر میشده است.

روزنامه سروش - توسط انجمن سعادت ایرانیان در ۱۲ جمادی الثانی سال ۱۳۲۷ هجری قمری در استانبول منتشر میشده است. سردبیری این روزنامه بعهدہ علی اکبر دهخدا بوده است.

روزنامه شمس - توسط انجمن ایرانیان در اسلامبول در ۸ رمضان سال ۱۳۲۶ هجری قمری منتشر شده است.

روزنامه صور اسرافیل - این روزنامه در جریان مشروطیت توسط میرزا جهانگیرخان شیرازی (صور اسرافیل) در سال ۱۳۲۵

هجری قمری در تهران منتشر میشده و پس از آنکه مدیر آن بدست دژخیمان باغشاه مقتول گردید مرحوم علی اکبر دهخدا که از همکاران و همگامان

میرزا جهانگیرخان بود به سویس رفت و در شهر ایوردن، Yverdon

در سال ۱۳۲۷ هجری قمری سه شماره از روزنامه صور اسرافیل به زبان فارسی منتشر شده است .

مجله فرنگستان - با همکاری حسن مشرف نفیسی، پرویز کاظمی، مشفق کاظمی، ابراهیم مهدوی دکتر احمد فرهاد و سید محمد علی جمال زاده در سال ۱۳۰۳ شمسی در برلین منتشر میشده است.
مجله قانون - بمدیری میرزا ملکم خان ناظم الدوله در سال ۱۳۰۷ هجری قمری در لندن منتشر شده است .

مجله علم و هنر - بمدیری ابوالقاسم وثوق و با همکاری سید محمد علی جمال زاده از مهر ماه ۱۳۰۶ جمعا شش شماره در برلین منتشر شده است.
روزنامه کاوه - بمدیری سید حسن تقی زاده در ۱۸ ربیع الاول سال ۱۳۲۴ هجری قمری در برلین منتشر شده و یازده شماره از آن چاپ شده است.

روزنامه کمال - به مدیری میرزا حسین طبیب زاده در سال ۱۳۲۳ هجری قمری در شهر قاهره منتشر شده است.

این روزنامه بدوا در تبریز چاپ میشده و در سال ۱۳۲۱ هجری قمری در زمان ولیعهدی محمد علی میرزا که مردم تبریز برضد بلژیکی ها شورش کردند و مدارس را تاراج نمودند زندگی طبیب زاده را نیز در هم ریختند و مدرسه او را که بنام کمال بود ویران ساخته و روزنامه اش را نیز غارت کردند و لذا طبیب زاده باتفاق سید حسن تقی زاده و محمد علی تربیت به مصر رفت و به نشر روزنامه کمال در قاهره پرداخت لیکن

بعثت خروج طیب زاده از قاهره روزنامه نیز در محاق تعطیل در آمد .
مجله مدرس فارسی - در سال ۱۳۰۰ هجری قمری در شهر بمبئی به
دو زبان فارسی و انگلیسی منتشر شده است . ناشر این مجله خان بهادر
منشی و مؤسس آن میرزا محمد جعفر و میرزا محمد صادق خراسانی
کنسول ایران در کراچی بوده اند از این مجله طی سه سال جمعاً ۳۶ شماره
منتشر شده است .

روزنامه وطن - به مدیریت صحاف باشی در سال ۱۳۲۶ هجری
در شهر حیدر آباد دکن منتشر شده است . مرحوم صحاف باشی در جریان
مشروطیت و پس از آن که آزاد یخواهان وطن توسط محمد علی شاه و
و یارانش به بند اندر شدند از تهران فراری شده و در هند رحل اقامت
افکنده و به نشر روزنامه وطن پرداخته است .

ناگفته نماند از طرف دولتهای خارجی نیز نشریاتی که بیشتر جنبه ادبی
داشته منتشر میشده که در فرصت مناسبتری به معرفی آنها خواهیم
پرداخت و از آن جمله میتوان مجله قندپارسی بمدرسی محمد احسن الله خان
در سال ۱۳۲۳ هجری قمری در هلیگر (هند) مجله شیپور در تاج محل ،
مجله آهنگ در (هند) مجله روزگار نودر انگلستان و مجله هلال و
صدای پاکستان (در پاکستان) را نام برد .

(نا تمام)